

گزارشی از مقالات کنفرانس «اقلیت‌های شیعه در جهان معاصر: مهاجرت، فراملی‌گرایی، چندمحلّی بودن» دانشگاه چستر

حسین بهرامی^۱

چکیده:

کنفرانس «اقلیت‌های شیعه در جهان معاصر: مهاجرت، فراملی‌گرایی، چندمحلّی بودن» با هدف مطالعه بر روی اقلیت‌های شیعه ساکن در خارج از مناطق مسلمان‌نشین (شمال افریقا، خاورمیانه، آسیای مرکزی و جنوبی) در سال ۲۰۱۶ توسط دانشگاه چستر برگزار شد. شخص کلیدی در برگزاری این کنفرانس، دکتر اولیور شاربروت بود که بنیان‌گذار و مدیر وقت مرکز مطالعات اسلامی چستر بود. مقالات ارائه شده در این کنفرانس متمرکز بر روی موضوعات ویژه‌ای هستند که به صورت مستقیم ابعاد حضور و زندگی شیعیان در فضای دینی، سیاسی و اجتماعی کشورها و مناطق مورد اشاره را بررسی می‌کند.

کلیدواژه: اقلیت شیعه، دیاسپورا، مهاجرت، کنفرانس، دانشگاه چستر.

در قرن نوزدهم و بیستم میلادی، تعداد زیادی از مسلمانان (به خصوص از لبنان و سوریه) به غرب مهاجرت کردند. دامنه این مهاجرت تا مناطق جنوبی و غربی آفریقا و نیز آمریکای جنوبی هم رسید. این مسئله باعث به وجود آمدن جوامع اقلیت مسلمان در این مناطق گردید. در سال‌های اخیر حجم تحقیقات در مورد این اقلیت‌های مسلمان در حال افزایش است؛ اما این تحقیقات توجه کمی به مسلمانان شیعه مهاجر داشته است.

اقلیت‌های شیعیان به عنوان «اقلیت در میان یک اقلیت» مشتمل بر دوچندان دارند؛ چون هم مانند دیگر مسلمانان با برخی چالش‌ها مواجه می‌شوند و هم باید هویت شیعی خود را در فعالیت‌ها و اعمال عبادی حفظ کنند. مهاجران معمولاً مشتمل بر قبایل به حاشیه رانده شدن و تبعیض را تجربه می‌کنند؛ اما اقلیت‌های شیعه تجربه متفاوت‌تری نسبت به سایر مسلمانان مهاجر دارند. سنت غنی مناسک شیعه، باعث شکل‌گیری تجربه جدیدی از در اقلیت بودن برای این مهاجران شده است.

بر پایه این مقدمات، دانشگاه چستر بر آن شد که با تشکیل کنفرانس «اقلیت‌های شیعه در جهان معاصر»^۱ محققانی را گرد هم آورد تا بر روی اقلیت‌های شیعه‌ای که در خارج از مناطق مسلمان‌نشین (شمال آفریقا، خاورمیانه، آسیای مرکزی و جنوبی) ساکن هستند، کار کنند. به طور مشخص، تصمیم هیئت برگزارکننده این بود که بر روی اقلیت‌های شیعه‌ای که به طور خاص در قرن‌های ۲۰ و ۲۱ میلادی از خاورمیانه به اروپا، آمریکای شمالی و جنوبی، جنوب صحرای آفریقا، استرالیا، حاشیه اقیانوس آرام و آسیای شرقی مهاجرت کرده‌اند، تمرکز کند. مقالات

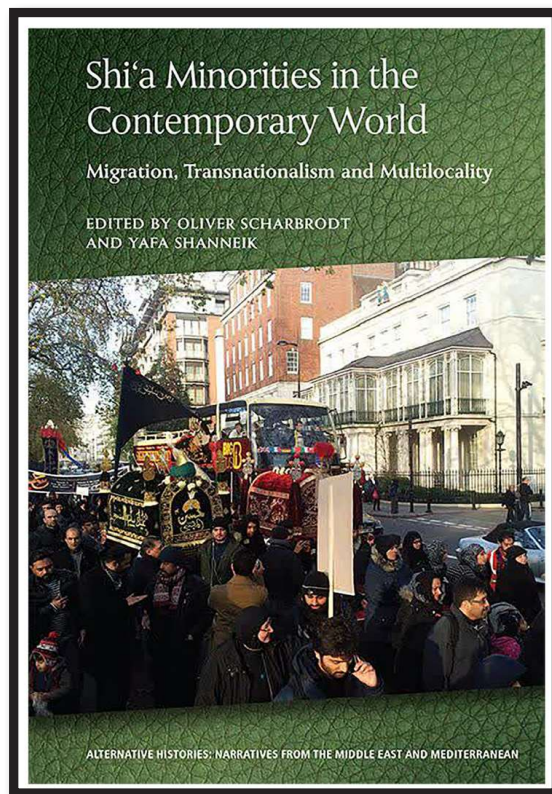

1. "Shia Minorities in the Contemporary World: Migration, Transnationalism and Multilocality"

ارائه شده در این کنفرانس بینش مقایسه‌ای منحصربه‌فردی را در مورد اقلیت‌های شیعه در زمینه‌های مختلف در سراسر جهان ارائه می‌دهد.

این کنفرانس توسط مرکز مطالعات اسلامی چستر^۱ سازماندهی شده و با همکاری یک پروژه تحقیقاتی در حوزه شبکه‌های فراملی شیعه در تاریخ ۲۰ و ۲۱ می سال ۲۰۱۶ برگزار و توسط بنیاد «گردا هنکل» حمایت مالی شد. شخص کلیدی در برگزاری این کنفرانس دکتر «اولیور شاربروت»^۲، بنیان‌گذار و مدیر وقت مرکز مطالعات اسلامی چستر بود.

باتوجه به اهمیت این موضوع و خاص بودن آن در میان کنفرانس‌هایی که تاکنون در فضای مطالعات شیعه برگزار شده است، مروری بر مقالات ارائه شده در این کنفرانس برای اشخاصی که به این حوزه مطالعاتی علاقه دارند، ضروری است. این مقالات موضوعات ویژه‌ای را در دستور کار قرار داده‌اند که به صورت مستقیم ابعاد حضور و زندگی شیعیان در فضای دینی، سیاسی و اجتماعی کشورها و مناطق مورد اشاره را بررسی می‌کند. مطالعه این مقالات به پژوهشگران حوزه مطالعات شیعه در غرب، برای آشنایی با نوع مواجهه آکادمیای غربی با این مسئله توصیه می‌شود. در ادامه گزارشی از مقالات ارائه شده در این کنفرانس از نظر گذراننده می‌شود.

لازم به ذکر است که در بخشی از این همایش، از کتاب «جهان وطنی شیعی در آفریقا: مهاجرت لبنانی‌ها و تغییر دین در سنگال»^۳ نوشته مارا ای لیختمن رونمایی شد. این اثر توسط انتشارات دانشگاه ایندیانا در سال ۲۰۱۵ منتشر شده است.

1. Chester Centre for Islamic Studies (CCIS)

2. Oliver Scharbrodt

3. Mara A. Leichtman (Michigan State University), *Shi'i Cosmopolitanisms in Africa: Lebanese Migration and Religious Conversion in Senegal* (Bloomington: Indiana University Press, 2015)

ارتباط میان اقلیت‌های شیعه با هسته شیعی: تاریخ، مناسک و مرجعیت دینی، سابرینا مروین^۱
سابرینا مروین، پژوهشگر برجسته مناسک شیعی در سخنرانی افتتاحیه با تعریف مفهوم ولایت، به بررسی چگونگی سازماندهی جوامع شیعی دور از مراکز مذهبی (نجف و قم) پرداخته و نقش مرجعیت در این باره را تبیین می‌کند.

محرم در پیرئاس: نوحه‌خوانی برای امام حسین (ع) در یک فضای مهاجرتی، ماریوس چتزیپرو کویپو^۲

این مقاله براساس کار میدانی انجام شده در سال ۲۰۱۴ در میان یک جامعه شیعیان پاکستانی، مستقر در شهر پیرئاس (یونان) است. نویسنده در مقام بررسی این مسئله است که چگونه جنبه‌های سیاسی و اجرایی عاشورا در فضای یونان معاصر (به خصوص با توجه به ظهور حزب نتونازی) به نمایش گذاشته می‌شود و در نهایت، به درک جدیدی از عاشورا می‌رسد.

عزمذهبی شیعه در قرن ۲۰ و ۲۱، از خلیج تا اروپا، یافا شنیک^۳

این مقاله به بررسی ریشه‌ها، توسعه و دگرگونی‌های شعر مرثیه‌ای شیعه می‌پردازد که توسط زنان شیعه در عراق، خلیج فارس و اروپا در قرن بیستم سروده شده‌اند.

همچنان مشتاق زینب هستیم: شیعیان جنوب آسیا و حرم‌های شیعی، نور زیدی^۴

این مقاله اشتیاق به شهرهای زیارتگاهی شیعه را در میان جوانان آسیای جنوبی در ایالات متحده، با تمرکز ویژه بر جوامع شیعه در نیویورک و نیوجرسی بررسی می‌کند. همچنین به تحلیل این مهم می‌پردازد که چگونه نسل دوم مهاجران (جوانان شیعه آمریکا) تمایل عمیق‌تری به شهرهای زیارتگاهی شیعه نسبت به کشورهای بومی والدین‌شان دارند و در گفتمان این جوانان، شهرهای زیارتی برای آنها جایگزین «وطن» شده است.

1. Sabrina Mervin (EHES/Centre Jacques Berque), Linking Shia Minorities to the Shii Core: History, Rituals and Religious Authority
2. Marios Chatziprokopiou (Aberystwyth University), Performing Muharram in Piraeus: the Lamentation for Imam Husayn in a Migratory Context
3. Yafa Shanneik (University of South Wales), Shia Devotional Poetry in the 20th and 21st Century from the Gulf to Europe
4. Noor Zaidi (University of Pennsylvania), "Still we long for Zaynab": South Asian Shias and the Shia Shrines

جشن تکلیف: آداب زنان و ایجاد نسل بعدی شیعی در اندونزی، رنی سوسانتی^۱

این مقاله به معرفی آیین شیعی جشن تکلیف که توسط زنان دانش آموخته قم در اندونزی برگزار می شود می پردازد. تمرکز این مطالعه بر این می باشد که چگونه این آیین در بافت اندونزی جای گرفته است، چه نقشی در شکل دهی به نسل آینده شیعه در این کشور دارد و همچنین چه نقشی در توانمندسازی زنان شیعه به عنوان شرکت کنندگان در این مراسم خواهد داشت. نویسنده معتقد است این آیین مثالی برای این واقعیت است که آیین های اقتباس شده از ایران پس از انقلاب، لزوماً ماهیت سیاسی نداشته یا در خدمت منافع سیاسی ایران در اندونزی نیستند.

محرملیک و جامعه شیعی مدرن در بند در واقعیت فرامحلی، اکاترینا کپوستینا^۲

پس از بیان توضیحاتی در مورد شهر در بند در روسیه و تاریخ جامعه شیعیان آن، نویسنده بر اساس مشاهدات شخصی اش، مجموعه آیین های شیعی محرم در در بند پس از فروپاشی شوروی را تبیین می کند. همچنین به این موضوع که مراسم عاشورا چطور موجب می شود نمایندگان جریان های مهاجرتی مختلف، فرهنگ بومی زادگاه شیعی خود را نشان دهند، پرداخته می شود. تغییرات جایگاه جامعه شیعه در در بند در میان اکثریت سنی نیز در دهه های اخیر مورد توجه قرار گرفته است.

دین داری در اقیانوس هند: مراسمات محرم در اندونزی، چیارا فورمیچی^۳

در این مقاله پس از بیان توضیحاتی در مورد اهل بیت و عاشقان آنها در اندونزی، ابتدا تاریخچه ورود شیعه به این کشور از طریق تجار ایرانی و یمنی مورد توجه قرار گرفته است. سپس نویسنده به تحلیل اشکال محلی مراسمات عاشورا با تمرکز بر چهار شهر مهم جاکارتا، باندونگ، چیربون و بنگکولو می پردازد و هدف اصلی اش پیوند بین اعمال آیینی و جغرافیای اخلاقی است.

ازدواج موقت در بریتانیا: مباحثات و عمل در میان شیعیان انگلیسی، کاترین اسپلمن پوتس^۴

نویسنده این مقاله را بخشی از یک پژوهش گسترده تر معرفی می کند. در آن پروژه استدلال

1. Reni Susanti (Tilburg University), Taklif Ceremony: Women Ritual and the Creation of Future Shii Generations in Indonesia
2. Ekaterina Kapustina (European University at St. Petersburg), Moharramlik and the Modern Shia community of Derbent in Translocal Reality
3. Chiara Formichi (Cornell University), Performing Religion across the Indian Ocean: Ashura Commemorations in Indonesia
4. Kathryn Spellman-Poots (Aga Khan University / Columbia University), Temporary Marriage in the UK: Debates and Practice among British Shii Muslims

می‌شود که تعلق به یک جامعه شیعی دوازده امامی، علاوه بر تعلق به یک جامعه گسترده‌تر مسلمان یا مهاجر بریتانیایی، در سال‌های اخیر به هویت برجسته‌تری برای شیعیان معتقد تبدیل شده است. این مقاله با تمرکز بر موضوع ازدواج موقت، در مقام بیان آن است که چگونه شیعیان جوان بریتانیا خلاقانه تلاش می‌کنند تا خود را به عنوان بازیگران اجتماعی در این کشور تثبیت کنند و در همین راستا، با استفاده از گفتمان احکامی مرجعیت شیعه در مورد ازدواج موقت، تلاش دارند تا درباره فناوری‌های بدنی و چگونگی بیان و تنظیم آنها در جامعه سکولار و لیبرال بریتانیا بحث و نقشی مؤثر در فضای اجتماعی این کشور ایفا کنند.

تأثیر فراملی رویدادهای خاورمیانه بر اقلیت‌های شیعه پس از مهاجرت: مطالعه موردی شیعیان لبنان در متروپولیتن دیترویت، سمرا ناصر^۱

حدود یک سوم جمعیت لبنان از سال ۱۹۷۵ تا ۱۹۹۱ به دلیل جنگ‌های داخلی مهاجرت کردند. تعداد زیادی از شیعیان لبنانی به «دیربورن» رفتند و عمدتاً در منطقه جنوب و شرق آنجا ساکن شدند. با وجود فرقه‌گرایی و درگیری‌ها در میان گروه‌های مختلف، مهاجران لبنانی در سرزمین جدیدشان درگیری‌ها را کنار گذاشتند. اما تمایل آنها به تداوم ارتباط با وطن موجب شد که این مهاجران در زندگی اجتماعی، فرهنگی و سیاسی لبنان شرکت داشته باشند. این تحقیق به چگونگی و میزان مشارکت مهاجران شیعه لبنانی در جوامع میزبان جدید خود می‌پردازد و امیدوار است که این مقایسه بتواند درک بهتری از سطوح و انواع مشارکت سیاسی جامعه شیعه ارائه دهد.

جوان شیعه متدین بودن در لندن: دین‌داری و حس تعلق چندگانه بین بریتانیا و عراق، زهرا علی^۲

این پژوهش به بررسی باورها و اعمال مذهبی، هویت سیاسی-اجتماعی و فراملیتی شیعیان تحصیل‌کرده عراقی تبار ساکن لندن می‌پردازد. این ارائه به دنبال پاسخگویی به این سؤالات خواهد بود که شیعیان متدین بریتانیایی عراقی تبار چگونه عقاید و اعمال مذهبی خود را

1. Samra Nasser (Western New Mexico University), Transnational Impact of Events in the Middle East on Post-Migratory Shia Minorities: The Case of Shia Lebanese in Metropolitan Detroit
2. Zahra Ali (University of Chester), Being a Young Devout Shii in London: Religiosity and Multiple Senses of Belonging between the UK and Iraq

تجربه، بیان و تعریف می‌کنند؟ رابطه آنها با شبکه‌های فراملی شیعه و به‌طور دقیق‌تر با عراق به‌عنوان کشور مبدأ، سرزمین اصلی بقاع متبرکه و مرجع دینی شیعه چیست؟ رابطه شیعیان بریتانیایی - عراقی با سایر جوامع مسلمان چگونه است؟

حسین کیست: پویشی معاصر در پهنه جهانی، کریس هینهولد^۱

نویسنده ضمن معرفی کمپین «حسین کیست» آن را به‌عنوان وسیله‌ای برای تقویت ارزش‌های دینی و رساندن پیام حسین به مردم جهان از طریق جوانان داوطلب می‌داند و معتقد است، این جوانان در کنار رساندن این پیام می‌خواهند به مخاطبان‌شان بگویند که ما «غیرسیاسی، مذهبی و هرچیزدیگری هستیم». این مقاله پویش حسین کیست را یک تلاش «جهانی» معرفی می‌کند که واقعاً در مقیاس جهانی عمل می‌کند؛ اما در عین حال در جوامع محلی تعبیه شده و بر مسائل محلی متمرکز است.

فقه اقلیت‌ها: احکام شیعه برای جوامع دور از وطن، لیاقت تکیم^۲

اقلیت‌های شیعه مهاجر ساکن در جوامع غربی، با توجه به شرایط و اقتضائاتی که دارند، مسائلی برایشان پیش می‌آید و نیاز است فقها با بازنگری گفتمان حقوقی اسلام در مورد اقلیت‌های مسلمان و تطبیق مقولات حقوقی اسلامی با مطالبات زمانه، به نیازهای آنها پاسخ دهند. این مقاله استدلال می‌کند که اصل خلاً (منطقة الفراق) در حقوق شیعه می‌تواند فقها را برای فراتر رفتن از پارامترهای سنتی شریعت توانمند کند. این اصل امکان گسترش قوانین اسلامی را فراهم می‌کند؛ زیرا فقها می‌توانند قوانینی را وضع کنند که صریحاً توسط منابع متنی منع نشده است. همچنین در این مقاله از عرف به‌عنوان یک منبع مناسب در فقه شیعه یاد می‌شود که می‌تواند منجر به صورت‌بندی کاملاً متفاوتی در مورد احکام فقهی مهاجران شود.

فرهنگ‌های اختلاط: غرور، خجالت و هویت‌های دینی جدید در میان ایرانیان بریتانیا،

رضا غلامی^۳

سیاست ادغام به‌صورت مستمر در مورد مهاجران در بریتانیا مورد توجه قرار می‌گیرد

1. Chris Heinhold (University of Chester), Who is Hussain: Contemporary Campaigning at the Glocal Level
2. Liyakat Takim (McMaster University), Fiqh for Minorities: Shi'i Law in the Diaspora
3. Reza Gholami (Keele University), Cultures of Integration: Pride, Shame and New Religious Identities among UK Iranians

که در ظاهر به دنبال ایجاد هم‌زیستی چندفرهنگی در چارچوب اخلاق و احترام متقابل است؛ البته تحلیل‌های دیگری هم از این سیاست وجود دارد. این مقاله با بررسی ابعاد فرهنگی این سیاست بر روی ایرانیان مهاجر در بریتانیا، به نتایج جدیدی درباره اهداف این سیاست دست یافته است. به اعتقاد نویسنده، انگیزه ادغام ناشی از احساس حقارت آغشته به ذهنیت اروپامحور است؛ زیرا فشار زیادی را بر ایرانیان وارد می‌کند تا از نظر فرهنگی و اقتصادی بهتر عمل کنند و دائماً کفایت خود را توجیه نمایند. بنابراین، ادغام موفقیت‌آمیز تنها از طریق تقویت برتری تمدن غربی - انگلیسی و فرودست دانستن فرهنگ ایرانی امکان‌پذیر است؛ موضعی که بر نقد تشیع ایرانی و به‌طور کلی اسلام استوار می‌باشد. در این میان برخی از جوانان مؤمن ایرانی بریتانیا، وادار می‌شوند که به جمعیت‌های شیعه دیگری غیر از جامعه ایرانی متصل شوند. نویسنده استدلال می‌کند، بریتانیا تنها انواع خاصی از ادغام را می‌پذیرد و بسیاری از اقلیت‌های قومی - مذهبی را با توجه به سبک زندگی خاصشان دچار مشکل می‌کند. بنابراین، این سیاست نه در جهت احترام متقابل و نه در مورد یکپارچه‌کردن جامعه است.

زندگی نجف در لندن: جوامع دور از وطن، فرا یت و تبعیض در موضوع شیعه عراقی،

امانودل دگلی اسپوستی^۱

این مقاله از طریق مطالعه بر روی شیعیان عراقی ساکن شمال غربی لندن (برنت)، به دنبال یافتن راه‌هایی است که نهادهای مذهبی قصد دارند از طریق آنها بر روی جوامعی که با آنها تعامل دارند، تأثیر بگذارند. تنوع فزاینده مؤسسات مذهبی در لندن موجب فرقه‌ای شدن فضا در برنت شده است؛ به‌گونه‌ای که فرقه‌های مسلمان علی‌رغم اینکه در فاصله چند متری یکدیگر هستند، در فضاهای کاملاً متفاوتی زندگی می‌کنند. این فرقه‌گرایی بخشی از اقتصاد سیاسی گسترده‌تر دین‌داری شیعه در اروپا را تشکیل می‌دهد که در آن قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی رقیب (به‌ویژه عراق و ایران) از منابع مالی و مادی برای تأمین منافع خود استفاده می‌کنند.

1. Emanuelle Degli Esposti (SOAS), Living Najaf in London: Diaspora, Transnationalism, and the Sectarianisation of the Iraqi-Shia Subject

قلبم برای حسین می‌تپد: هویت، سیاست و دین در یک جامعه شیعی در بوینس آیرس،

ماریا سولداد والکارسل، ماریسول گارسیا سوموزا^۱

این مقاله مروری کوتاه بردگرگونی‌های هویت‌گرایانه و بازترکیب جامعه شیعی است که در منطقه «فلورستا» بوینس آیرس ساکن شده‌اند. این جامعه شیعی عمدتاً لبنانی هستند و نویسنده می‌خواهد به بررسی تلاش آنان برای بازسازی هویت و حافظه جمعی خود در ضمن تحلیل پیامدهای متقابل بین پدیده‌های محلی و جهانی بپردازد. مقاله حاضرنگاهی دارد به تأثیر انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ ایران بر اعضای این گروه که موجب «بازیابی هویت و خط فکری آنها» شد.

از یک گروه دینی به حاشیه‌رانده شده در ایران تا یک بنیاد عام‌المنفعه در پاریس: ملاحظاتی در

مورد بنیاد استاد الهی، روزویتا بدری^۲

این مقاله به بررسی تحولات فرقه اهل حق به رهبری نورعلی الهی (که توسط طرفدارانش استاد الهی خوانده می‌شود) می‌پردازد. نویسنده مدعی است، او مسئول آشتی دادن عقاید اهل حق با شیعه اثناعشری از طریق قرارداد آنها در چارچوب شیعه باطنی بود. بهرام الهی، فرزند نورعلی، با تأسیس «بنیاد استاد الهی» در پاریس (۲۰۰۰) به تعالیم پدرش بعد جهانی بخشید. او تلاش داشت که از علاقه‌رو به رشد غرب به باطن‌گرایی در جهت گسترش افکار پدرش بهره ببرد.

طریقت بکتاشیه و سیاست پساسوسیالیستی «اسلام اروپایی» در جنوب شرقی اروپا،

پیرو رکزسهپی^۳

این مقاله ساختار گفتمانی اسلام شیعه بکتاشی را به‌عنوان اقلیتی مسلمان و نمونه و استثنایی برای اروپا معرفی کرده و آن را برخلاف اسلام سنی، اسلامی سکولار، اروپایی و اهل مدارا می‌داند. نویسنده براین باور است که مسلمانان بالکان از لحاظ مکانی و زمانی

1. Mayra Soledad Valcarcel (University of Buenos Aires) and Mari-Sol Garcia Somoza (University of Buenos Aires/EHESS), Mi corazón late Hussein: Identity, Politics and Religion in a Shia Community in Buenos Aires
2. Roswitha Badry (University of Freiburg), From a Marginalized Religious Community in Iran to a Government-sanctioned Public Interest Foundation in Paris: Remarks on the Ostad Elahi Foundation
3. Piro Rexhepi (Max Planck Institute), The Bektashi Tariqa and the Postsocialist Politics of “European Islam” in South-eastern Europe

از جهان اسلام جدا هستند. وی معتقد است، روایت‌های معاصر از اسلام بکتاشی جدید نیست، بلکه پراست از گزارش‌های شرق‌شناسانه از فهرست‌نویسی‌های اولیه استعماری دانشمندان اتریشی - مجارستانی و مقامات امپراطوری که از شبکه‌های محلی برای اعمال قدرت، بررسی اطلاعات و مدیریت جوامع محلی استفاده می‌کردند.

ایده‌هایی در حرکت: سیاست دانش و حمایت در اسلام اقیانوس هند، آرون راضیه^۱

نویسنده در این مقاله تاریخچه‌ای از شیعیان سریلانکا که به دنبال انقلاب ۱۹۷۹ در ایران ظهور کرده است را بیان می‌کند. همچنین تأثیر سیاست دانش و حمایت دولت سرلانکا بر فعالیت شیعیان را منعکس می‌سازد. نویسنده با بیان محدودیت‌هایی که گروهی از شیعیان پاکستان و افغانستان را به مهاجرت به سریلانکا مجبور کرده، ظلم و ستمی که بر آنها شده را یادآور ظلم و ستم روارفته بر اهل بیت می‌داند. علاوه بر همه اینها، انتقال دانش فلسفی قم به این جامعه نوپا هم علت دیگری است تا این محیط مجموعه‌ای از مناسک، یادگیری و سیاست باشد و هویت شیعی منحصر به فردی را پرورش دهد که دیدگاه‌های محلی، منطقه‌ای و جهانی را گرد هم آورده است.

به راحتی در میان نشستن: دانه‌های تقوای علوی چم برای بازخوانی شکاف شیعه و سنی، امیکو استاک^۲

نویسنده این مقاله با توجه به ارادت فراوان چم‌ها (مسلمانان کامبوج) به اهل بیت، معتقد است به جای افزایش شکاف شیعه - سنی، می‌توان به دنبال یافتن نقاط مشترکی با کلیدواژه «تقوای علوی» بود. نویسنده پتانسیل‌های این مفهوم را در حوزه مطالعات اسلامی و مطالعات آسیای جنوب شرقی مورد بررسی مجدد قرار می‌دهد.

مابندگی فرهنگی شیعه در ساحل مالابار اقیانوس هند: مطالعه موردی بر روی زندگی اجتماعی

مسلمانان کرالا، آناس پی ای^۳

نگارنده در این مقاله بر روی ساحل مالابار در ساحل جنوب غربی شبه قاره هند متمرکز شده

1. Arun Rasiah (Holy Names University), Ideas in Motion: The Politics of Knowledge and Patronage in Indian Ocean Islam
2. Emiko Stock (Cornell University), Comfortably sitting in-between: Grains of Cham 'Alid Piety to Rethink the Shi'a / Sunni Divide
3. Anas P. A (Aligarh Muslim University), Cultural Representation of Shiism in Malabar Coast of Indian Ocean: A Case Study on the Social Life of the Kerala Muslims

است. وی تاریخچه‌ای از ظهور و افول شیعه در میان مردم این منطقه را که عمدتاً سنی شافعی هستند، بیان می‌کند. در حالی که تعداد شیعیان این منطقه تنها حدود هزار خانواده تخمین زده می‌شود، فرهنگ و اعمال شیعه و بزرگداشت جشن و عزاهای شیعی در میان مسلمانان سنی آن در حال شکوفایی است. هدف اصلی این مقاله، تحلیل تراکنش فرهنگی عناصر شیعه در میان جامعه سنی، حتی آنها که منقرض شده یا به یک جامعه اقلیت تبدیل شده‌اند، می‌باشد. علاوه بر آن، چگونگی بقای شیعه و هم‌زیستی در میان اکثریت مسلمان سنی در بافت مدرن مورد توجه نویسنده قرار گرفته است.

مهاجرت مسلمانان به اروپا، چالش مدریته (اروپایی) و نیاز به رویکرد اجتهادی،

سید فاضل میلانی، محمد مصباحی^۱

این تحقیق به بررسی استفاده علمای شیعه از اجتهاد در کنار بررسی نگرانی‌های معاصر مسلمانان در جامعه اروپایی می‌پردازد. برای این اجتهاد لازم است با مهاجران مسلمان مشورت شود تا پیچیدگی‌های اجتهاد در موضوعات مرتبط با جامعه اروپایی شناخته شود. مقاله حاضر نگاهی انتقادی به تقسیمات سنتی دارالاسلام و دارالحراب خواهد داشت و دارالعهده را به عنوان راهکاری جایگزین معرفی می‌کند.

تغییر دین فراملی و شبکه‌های جهانی در میان نوشیعیان مراکشی، حفصه اوبو^۲

نویسنده در این مقاله به بررسی تغییر مذهب در میان شیعیان مراکشی می‌پردازد و به چالش‌هایی که گرویدن به شیعه می‌تواند برای شهروندان مراکشی به وجود آورد، اشاره می‌کند. انقلاب ۱۹۷۹ ایران که در دوران خود اهل خاورمیانه را تحت تأثیر وعده جامعه اسلامی ایده‌آل قرار داد، در میان جوانان شمال آفریقا و همچنین مسلمانان مهاجر در اروپا تأثیر عمیقی داشت. این مقاله به بررسی فراملی‌گرایی از دریچه تغییر مذهب می‌پردازد تا پویایی اقلیت‌های مذهبی را هم در وطن و هم در مقصد مهاجرت به خواننده منتقل کند. این پژوهش که حاصل تحقیق میدانی در تابستان ۲۰۱۵ در مراکش است، تبدیل شدن این کشور به یک مرکز اسلام شیعی را بررسی می‌کند و به دنبال یافتن پاسخ دو سؤال است؛ نخست اینکه شکل‌گیری شیعه مراکشی در سی سال گذشته در مراکش به چه طریقی

1. Seyyed Fadhil Milani & Mohammad Mesbahi (Islamic College London), Muslim Migration to Europe, Challenging (European) Modernity and the Necessity of the ijthadi Approach
2. Hafsa Oubou (Northwestern University), Transnational Conversion and Global Networks among Moroccan Shia Converts

بردرك ما از مهاجران مسلمان در غرب به ویژه مهاجران شیعه مراکشی افزوده است و دوم آنکه معرفت‌شناسی اسلام شیعه در میان نوکیشان شیعه در وطن چگونه به مهاجرت مراکشی در اروپا شکل می‌دهد؟

امت جایگزین: ساخت و توسعه جهانی سازی شیعه در میان شیعیان جنوب آسیا در لندن، سفیان عبید^۱

نویسنده این مقاله، ادعای جهانی‌گرایی توسط سخنرانان شیعه و فعالان اصالتاً جنوب آسیایی مستقر در لندن را متناقض‌نما و دارای اشکالاتی می‌داند. او معتقد است ایده جهانی‌گرایی شیعه با محکوم‌کردن سازمان‌های تروریستی با گرایش سنی در سراسر جهان در کانون توجه قرار می‌گیرد و در عین حال همبستگی شدید با آرمان فلسطین و مخالفت شدید خود با اسرائیل را برجسته می‌کند. طبق دیدگاه نویسنده، ایده «شیعیان به عنوان امت جایگزین» که سخنرانان شیعه به دنبال آن هستند، نقاط متضاد بسیاری را در مقابل ایده «امت جایگزین» دارد که در نظر داشت بین مسلمانان سنی و غرب راه حل ایجاد کند. نویسنده همچنین معتقد است، جهان‌گرایی شیعه برای برخی از شیعیان که نسبت به جاه‌طلبی‌های ولی فقیه در ایران و ایدئولوژی آن ملاحظاتی دارند، موضع قابل قبولی نیست.

خامنه‌ای و فضل‌الله در بروکسل: تأثیر دینی و اجتماعی رهبران روحانی خاورمیانه در پایتخت اروپا، ایمان لکار^۲

این مقاله به بررسی شیعیان ساکن بروکسل می‌پردازد؛ اقلیتی در حدود بیست هزار نفر که بی‌وقفه در حال افزایش هستند. نویسنده طی سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰ به مشاهده و پژوهش بر روی شیعیان بلژیکی مراکش پرداخته و به‌طور خاص بر روی دو مسجد که به ادعای او یکی تحت تأثیر سید علی حسینی خامنه‌ای و دیگری متعلق به هواداران سید محمدحسین فضل‌الله است تمرکز کرده است. وی چگونگی ارتباط این دو مسجد با این مراجع اثناعشری که برترین مراجع روحانیت شیعه هستند را بررسی می‌کند. نگارنده معتقد است با تکیه بر

1. Sufyan Abid (University of Chester), An Alternative umma: The Construction and Development of Shia Globalism among South Asian Shia Muslims in London
2. Iman Lechkar (University College Brussels), Interpreting Khamenei and Fadlallah in Brussels: the Religious and Social impact of Middle Eastern Clerical Leaders in the Capital of Europe

آموزه‌های خامنه‌ای و فضل‌الله، دو جامعه متفاوت از لحاظ زیبایی‌شناسی ساخته شده و جامعه مسلمانان بروکسل را بزرگ‌تر و متنوع‌تر می‌کنند.

شبکه‌های جهانی، دغدغه‌های محلی: بررسی تأثیر پدید آمدن تکنولوژی بر رهبران دینی شیعی و حوزه‌های انتخابیه، رابرت ریگز^۱

باتوجه به این واقعیت که مجتهدان شیعه خود را به عنوان رهبران مذهبی فراملی که پیروانی در سراسر دنیا دارند معرفی می‌کنند، نویسنده به تغییراتی که تکنولوژی‌های جدید بر نوع ارتباط مجتهدان با نمایندگی‌ها و مقلدان گذاشته است، می‌پردازد. فرصت‌های جدید پدید آمده با گسترش ارتباطات اینترنتی، امکان ازدست دادن کنترل بر تولید و انتشار دانش، تسهیل ایجاد فضای مباحثات و مجادلات در حوزه مرجعیت دینی (با تمرکز بر جامعه شیعه لندن و نیویورک) و برخی مسائل دیگر، از جمله موضوعاتی هستند که در این مقاله توسط نویسنده مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته‌اند.

1. Robert Riggs (University of Bridgeport), Global Networks, Local Concerns: Investigating the Impact of Emerging Technologies on Shii Religious Leaders and Constituencies

جریان‌ها و رویکردهای فرهنگی و اجتماعی شیعه معاصر در اندونزی

محمدعلی ربانی^۱

چکیده

امروزه پژوهش در خصوص شیعه در اندونزی اهمیت بسیاری دارد؛ زیرا پی‌ریزی تاریخ اسلام در این کشور تحت تأثیر شیعه و مبلغان شیعی مذهب بوده است. همچنین شیعه در اندونزی بخشی از جغرافیای فرهنگی و ژئوپلیتیک شیعه به‌شمار می‌رود. اما علی‌رغم گسترش شیعه در این کشور در سال‌های پس از پیروزی انقلاب، پژوهش و تحقیق مؤثری در مورد شیعه در اندونزی صورت نگرفته است. شیعیان اندونزی که حدود دو میلیون نفر جمعیت دارند در مناطقی چون جاکارتا، باندونگ، بانگیل، جوک جاکارتا، ماکاسار، مالانگ و برخی نواحی دیگر پراکنده‌اند. از دیدگاه بیشتر پژوهشگران، انقلاب اسلامی ایران نقش بسزایی را در گسترش شیعه در اندونزی داشته است. در این مقاله پس از اشاره‌ای مختصر به مفهوم‌شناسی شیعه در اندونزی و تأثیر انقلاب اسلامی ایران در گسترش شیعه در این کشور، به جریان‌ها و رویکردهای شیعه معاصر در اندونزی اشاره شده که از آن جمله شیعه قدیم و جدید، عرب‌ها و سادات، علما و طلاب، نوگرایان شیعی و تشکل‌های دانشگاهی و روحانیون و اساتید شیعی است.

کلیدواژه‌ها: اندونزی، شیعیان، ژئوپلیتیک، جریان‌ها، انقلاب اسلامی

۱. دکترای تاریخ تشیع، پژوهشگر مطالعات فرهنگی آسیای جنوب شرقی. : rabbanimohammadali@yahoo.com